

Prirodopisno - natoroznansko polje.

Dnevni pavlinček.

Dnevni pavlinček (*Tag-pfauenauge*, *Vanessa Io*) je najlepši naših domačih metuljev. Krila ima oglata, na robu lepo izrezana, zgoraj rujavo-rudeča. Na vsacem krilu se žari veliko, višnjavo okó. Gosenica tega lepega metulja je črna in belo-pikasta, z dolzimi črnimi trni porasena. Ta gosenica živi vse poletje na velikej koprivi in na hmelju ter se ne zapréda,

kakor druge gosenice, temveč obeša se na prostem kakor buba. Metulj se imenuje dnevni pavlinček zato, ker leta le po dnevi, najrajše pri solnčnem svitu. Sedèè drži svoja velika, lepo pisana krila k višku. Otroci so tega metulja zeló veselí, kadar ga ugledajo; lové ga in spraxljajo v svoje metuljéne nabirke.

Črni bezeg.

Črni bezèg (*Sambucus nigra*) je grm ali drevo, ki raste po grmovjih, tudi pogostoma sajen po vrtih in vaséh. Deblo poganja široko razprostrte veje, ki imajo mnogo mehkega belega stržena. Listi so trojno do sedmérno pérnati, listki jajčasti, prispíčeni in špičasto napiljeni. Cvetè meseca junija in julija. Belkasto rumeno cvetje je v šopkih (plóskih nepravih kobulih) in razširja močen duh, ki naredi glavobol, ako se dalj časa pri njem biva. Iz cvetja se kuha čaj, po katerem se človek potí in je dober pripomoček zoper prehlajenje, bolečine v prsih, náhod in spuščaje. Meseca septembra zrele jagode so črne. Iz soka bèzgovih jagod kuhajo zdravilo, katero terijak imenujejo. Jedna žlica tega zdravila, razpuščenega v skledici kropa, daje prijetno kiselkasto pijačo, ki je najboljši pripomoček, da se človek po prehlajenji dobro prepotí. Tudi bèzgova skorja ima neki zdravilno moč. Kuram so bèzgove jagode strupene, a druge ptice jih uživajo brez vse škode. Les rabijo mizarji in strugarji.

I. K.

Zrak ali vzduh.

Zrak ali vzduh je zeló tenka in lahka, prozórna in razlézljiva telesnina, ki okoli in okoli našo zemljo okrožuje in nareja okoli nje votlo óblo, ki se ozračje ali vzdúšnica imenuje.

Ni še natanko znano, koliko Mirijametrov na debelo je ozračje okoli zemlje; učenjaki navadno mislijo, da 7 do 8 Mirijametrov. A to je gotovo, da je pri tleh skoraj za Mirijameter na debelo sama sopara, in ravno zato se te pritalne plasti skupaj imenujejo párokrog; zgornje, čistejše in tanjše plasti narejajo ohlipje.

Bliže ko je zrak zemlji, težji je, ker zgornje plasti na spodnje tlačijo in jih delajo gostejše. Zrak ima kakor vse druge stvarí na zemlji, navadno zeló

premenljivo toploto. Vsakokratna toplota kake stvarí je njena toplotna ali temperatura; ta je lahko velika ali majhena; zato ločimo pri toplini razne stopinje, katere nam velikost gorkote ali pa mraza kažejo. Mera s katero velikost gorkote določujemo, imenuje se toplotómér ali termometer.

Zrak dobiva skoraj vso toploto od solnca. Solnčni žarki nižji in gostejši zrak bolj ogrévajo nego višji in tanjši.

Vse, karkoli izpuhti iz živih in mrtvih ljudi, iz živali in rastlin čez dan in po noči, vse različne dišave, vse, kar se odločuje pri gnijjenji, trohnenji, gorénji i. t. d., vse to, raztopivši se, plava v zraku. In kaj še le voda? Vode je neizmérno veliko v zraku; to nam kaže dež, nalívi, toča, sneg i. t. d. Tudi električnega ognja je mnogo v zraku, saj ga dovolj vidimo pri blisku in pri drugih prikaznih.

Vabilo k naročbi,

S prihodnjim mesecem, t. j. užé s prihodnjim „Vrtčevim“ številom se začne **drugo polletje**; zatoraj uljudno prosimo vse óne čast. gg. naročnike, ki so si „Vrtec“ naročili samo za **pol leta**, da poteklo **naročnino takój obnové**, da ne bodemo imeli neréda v razposíljevanji. „Vrtec“ stoji za **pol leta 1 gl. 30 kr.**

Pri tej prilíki prosimo vse prave rodoljube slovenskega národa, da bi naš list širili med slovensko mladino. Ako nam bi vsak dosedanji naš naročnik vsaj še **jednega novega naročnika pridobil**, kar bi ne bilo ravno težavno pri nekaterih naših domorodcih, lahko bi „Vrtec“ po več gradiva na mesec prinašal ter bi tako še primérnejše podučeval našo slovensko mladino. Pri majhenem številu naročnikov nam to nij mogoče; dandanes se je vse podražilo, tako tudi papír in tiskovina.

Novim naročnikom lahko postrežemo še z vsemi letošnjimi listi.

Z „Dragoljubci“ še nismo gotovi; delo se nam je zavléklo in to zaradi tega, ker smo pozvedovali različna mnenja naših gg. naročnikov, gledé oblike in zadržaja našega novega podvzetja. A toliko stojé, da bodo vsi naročniki „Dragoljubčevi“ imeli prvo knjižico gotovo tekom tega meseca v rokah, ker se užé 4 pòla pridno tiska; zatorej prosimo še malo potrpljenja! Pri tej prilóžnosti prosimo, naj bi delali prijatelji naše slovenske mladine na to, da se jih obilo število na „Dragoljubce“ naročí, ker do zdaj še nimamo niti toliko naročnikov, da bi se tiskarski troški poravnali. Z naročnino na „Vrtec“ se najlaže pošlje tudi naročnina na „Dragoljubce.“ Prvi zvezek „Dragoljubcev“ stoji trdo vezan v platnenem hrbtu s poštnino vred samo **40 kr.** Pozneje bo knjižica stala nekolíko več.

Vsa naročila naj se pošljajo na

Uredništvo „Vrtčevo,“

v Lingarjevih ulicah, hiš. štev. 1. v
Ljubljani (Laibach).